

MASTEROPPGAVE

Emnekode: MUS5015

Navn på kandidat: Jeanette Hoseth

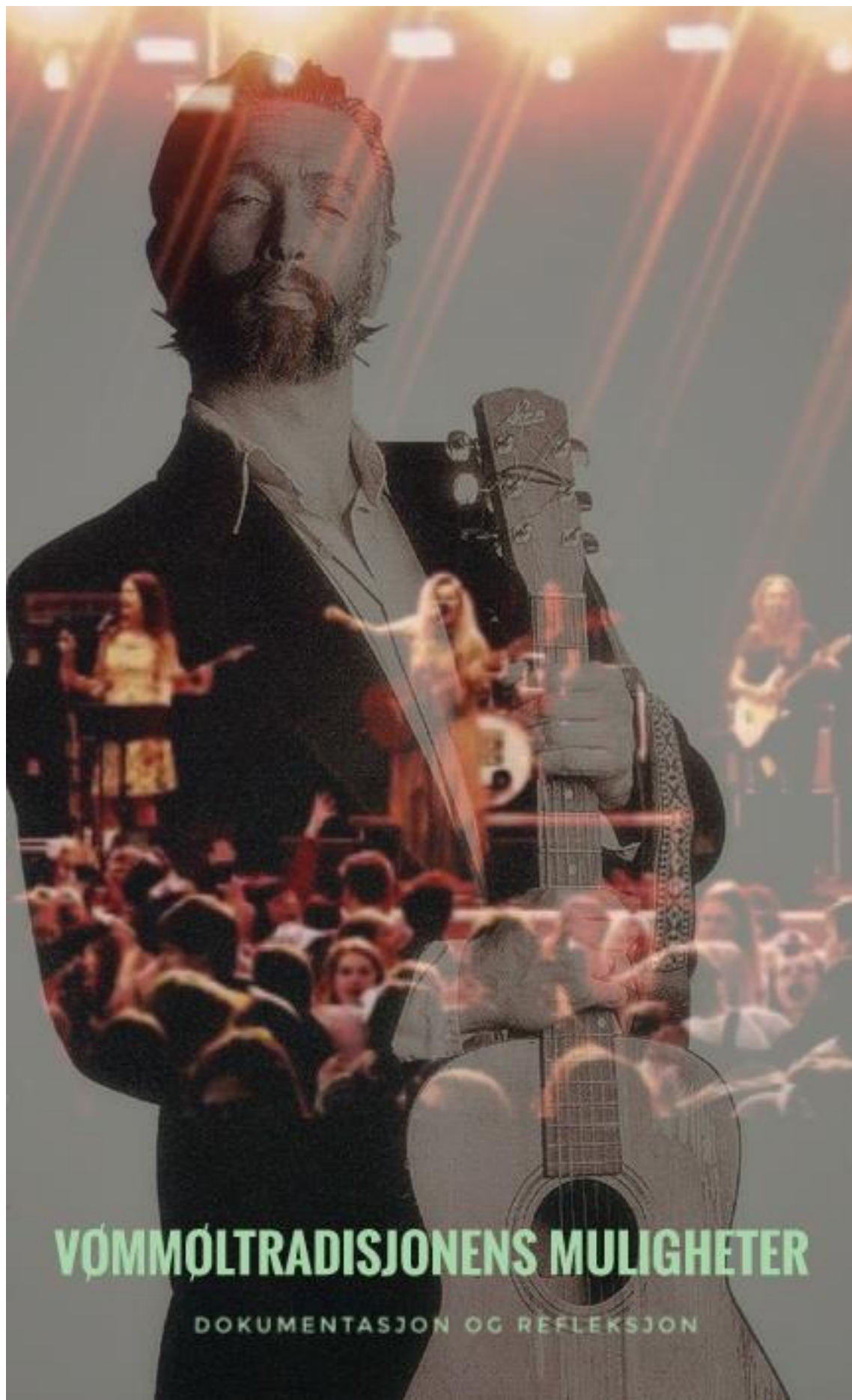

Vømmøltradisjonens muligheter

Dato: 18.05 - 2019

Totalt antall sider: 30

VØMMØLTRADISJONENS MULIGHETER

DOKUMENTASJON OG REFLEKSJON

SAMMENDRAG

Dette kunstneriske utviklingsarbeidet omhandler verdien av å sette seg godt inn i en musikktradisjon, og deretter tydeliggjøre hvilke synergieffekter som oppstår av en slik studie. Oppgavens utgangspunkt er meg som musiker og låtskriver, i møtet med Vømmøltradisjonen; vømmøluniverset og vømmølmusikken. Dette arbeidet resulterer i et album med mitt band, GRAS, og et ønske om å finne ut i hvilken grad dette møtet har satt musikalske og utenom-musikalske spor i resultatet. Ved først å lytte til vømmølmusikk, innøving av vømmølmusikk, samt låtskriving med vømmølmusikk som bevisst inspirasjon, skrev jeg deretter låter til albumet «Våryr», uten Vømmøltradisjonen som bevisst inspirasjonskilde.

ABSTRACT

This artistic research deals with the value of getting to know a music tradition, and then further clarifying which synergy effects would arise from such a study. The foundation of this study is me as a musician and songwriter, increasing my own knowledge of the Vømmøl tradition, the vømmøl universe and the vømmøl music. This work results in an album with my band, GRAS, and a desire to find out to what extent this synergy shows in musical and non-musical traces. By first listening to vømmøl music, rehearsal of vømmøl music, and songwriting with vømmøl music as deliberate inspiration, I wrote songs to the album "Våryr" without the Vømmøl tradition and music as a conscious source of inspiration.

Innhold

Sammendrag	2
Abstract	2
INNLEDNING	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	4
1.2 Oppgavens struktur.....	5
2. Problemstilling, avgrensing og oversikt over vedlegg	6
2.1 Problemstilling	6
2.2 Avgrensing	7
2.3 Oversikt over vedlegg	7
3. Tidligere låtskriving og inspirasjonskilder	7
4. Vømmøltradisjonen: vømmøluniverset og vømmølmusikken	8
5. Metode.....	10
5.1 Kunstnerisk utviklingsarbeid.....	10
5.2 Lytte, lære, skape.....	11
6. Mine refleksjoner rundt prosess	11
6.1 Fase 1: Lytte	12
6.2 Fase 2: Innøving av utvalgte vømmøllåter	12
6.3 Fase 3: Beskrivelse av vømmølmusikken	12
6.4 Fase 4: Å lage låter med vømmølmusikk som inspirasjonskilde	14
6.4.1 Begrunnelse for låtvalg og rammer	14
6.4.2 Tøsa og drengen	15
6.4.3 Auksjon på trus.....	16
6.4.4 Lett som ei fjøl	19
6.5 Ny musikk til albumet «Våryr».....	21
6.5.1 Lytteeksempel original- og coverversjoner	21
7. Resultat og refleksjoner rundt resultatet.....	21
7.1 Resultat.....	21
7.2 Musikalsk påvirkning	22
7.2.1 Æ e hu.....	22
7.2.2 Huldreløkk.....	23
7.2.3 Mausundstev.....	24
7.3 Generell påvirkning.....	24
7.4 Forskjeller.....	26
8. Oppsummering og avslutning	27
Litteraturliste	29
DISKOGRAFI.....	30

INNLEDNING

Det startet med et lite vømmøl-frø.

Frøet begynte å spire, og ble etter hvert forvandlet til noe helt nytt. GRAS.

- *Introduksjon til GRAS` Releasekonsert 04.04-2019*

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har jobbet som sanger og musiker i hele mitt voksne liv. Sanger har jeg laget så lenge jeg kan huske, men jeg har aldri utgitt min egenskrevne musikk. Min nåværende alder er 32 år, og mitt nåværende «musikalske jeg» består av mange forskjellige sjanger-retninger, uttrykk og ønsker. I mange settinger defineres utøvende allsidighet som noe positivt, mens i andre situasjoner kan denne allsidigheten og tilbøyeligheten til å «like alt» føre til at jeg mister en musikalsk retning, og selve låtskrivingsprosessen stopper opp grunnet tanken om at jeg bør velge en bestemt musikalsk retning. Som frilans sanger og musiker (over)lever jeg av forskjellige sangoppdrag og musikkteater som krever at jeg behersker sjangermessige ytterpunkt. Jeg trives både med å synge en klassisk arie i et bryllup, synge store ballader i en musikal, humoristiske viser i revyer, spille svensk visemusikk på et utested eller å brøle rocketekster på bandøving. Jeg synes det meste er like gøy å drive med, kanskje fordi jeg merker at jeg behersker det. Dette ønsket om å gjøre «alt» har ofte ført til «ingenting»; som låtskriver blir jeg stående fast i min egen kreativitet og inspirasjon. Det som begrenser meg er tanker som: «enten så er du operasanger, eller så er du countryartist». «Enten skriver du tekster på norsk, eller så skriver du tekster på engelsk», eller «...enten er albumet ditt under kategorien rock, eller

folkemusikk». De fleste album som jeg har lyttet til har som regel en sterk rød tråd både i uttrykk, sjanger og vokalstil. Jeg har ofte spurt meg selv om det er mulig å gjøre alt jeg ønsker å gjøre på en og samme plate, og samtidig framstå som en seriøs og troverdig artist og låtskriver. Ønsket om å bli en selvstendig låtskriver og artist har alltid vært tilstede, men det er stor forskjell på det å jobbe som innleid sanger til å være en artist med eget musikalsk materiale. Årsaken til at jeg aldri har utgitt egen musikk er delvis grunnet ønsket om å gjøre så mye forskjellig; blande sjangre og å blande forskjellige måter å synge på, samt mine tanker om at jeg fortsatt ikke har funnet min musikalske retning. Jeg er oppvokst med «trønder-rock» på LP-plate og Hans Rotmos «Vårres jul» på kassett. Som voksen flyttet jeg til Verdal: vømmølmusikkens bygd. Her arrangeres Vømmølfestivalen hver sommer og her spilles det først og fremst vømmølmusikk, både i gammel og ny musikalsk drakt, men også musikk fra Hans Rotmos andre band- og soloprojekter. Sjangermessig er de fleste av Rotmos prosjekter svært beslektet så låter fra stort sett hele hans produksjon sklir rett inn i vømmøluniverset. Jeg velger derfor for ordens skyld å her referere til Hans Rotmos musikk som vømmølmusikk. I fire år har jeg, og GRAS-medlemmet Ingrid Elise Andersen, vært med som korist i et av vømmølbåndene, «Ola Uteliggers», og har gjennom dette fått kjennskap til mye forskjellig vømmølmusikk. I 2014 spilte vi inn låta «Sjekkekongen» med tekst av Hans Rotmo (<https://www.youtube.com/watch?v=JF81YwT7TkI>). Jeg ble raskt fascinert av tekstene, melodiene og det omfangsrike musikalske uttrykket i vømmøllåtene. Kanskje på grunn av at den inneholder like mye forskjellig som mitt «musikalske jeg».

Gjennom min studie av vømmølmusikken og med min låtskriving som utgangspunkt, skal jeg skrive ny musikk for bandet GRAS, uten bevisst bruk av vømmøltradisjonen som inspirasjonskilde. Denne masteroppgaven resulterer i albumet «Våryr» med mine fire egenskrevne låter: «Huldrelukk», «Tøsa og drengen», «Mausundstev» og «Æ e hu», en coverversjon av Hans Rotmos «Gammel-Thomas», en omskrevet versjon av Hans Rotmos «Turnestev fra Trøndelag», samt fire låter skrevet av Solveig Salthammer Kolaas, bandets pianist og korist.

1.2 Oppgavens struktur

I denne oppgaven vil jeg først presentere min problemstilling. Deretter viser jeg til eldre innspilte egenskrevne låter, samt at jeg peker på sentrale album som har påvirket min låtskriving før jeg startet masterprosjektet. I påfølgende kapittel skriver jeg om vømmøltradisjonen. Deretter presenteres oppgavens metode, etterfulgt av en beskrivelse av prosessen. Til slutt presenterer jeg resultatet, som igjen drøftes og gir grunnlaget for videre refleksjoner,

konklusjoner og avslutning. Oppgavens dokumentasjon består av bilder, og vedlagt dokumentasjon inneholder tekst med GRAS` fiktive bakgrunnshistorie, musikkvideoer og innspilte musikkseksempler.

2. PROBLEMSTILLING, AVGRENSING OG OVERSIKT OVER VEDLEGG

2.1 Problemstilling

I løpet av to år har jeg arbeidet intenst med dette masterprosjektet. Vinteren 2017 brukte jeg store deler av tiden til å lytte til vømmølmusikk, og lese boken «Tekstforfatteren» (Rotmo, 1993). Deretter øvde jeg inn melodi, tekst og besifring på vømmøllåter som jeg kunne tenke meg å spille på vømmølfestivalen 2018. Etter hvert skrev jeg tre sanger med utgangspunkt i min tilnærming til vømmølmusikken. Her er det meste «lov» og de fleste tekstene og arrangementene oser av lekenhet og kreativitet. Med en slik tilnærming til å lage musikk som inspirasjon og hjelp, lot jeg meg inspirere av vømmølsjangeren- og musikken. Med en håndplukket gjeng av musikere, (Solveig Salthammer Kolaas på piano, Tora Dahle Aagård på el-gitar, Inga Johansen Rennemo på slagverk, Anne Merete Kvelstad på fiolin, Astrid Rennemo på bass og Ingrid Elise på kor og diverse), som etter hvert dannet bandet GRAS, arrangerte vi de tre egenskrevne låtene, samt arrangement av flere cover-låter. Disse låtene spilte vi på vømmølfestivalen sommeren 2018. Gjennom denne prosessen fant vi i GRAS et sound og nye musikalske retninger som vi utforsket videre. Høsten 2018 startet prosessen med å skrive nye låter for bandet GRAS, med min studie av vømmølmusikken i bagasjen. Dette resulterte i tre singel-utgivelser på sen-vinteren, med påfølgende album-utgivelse våren 2019. I løpet av denne prosessen har GRAS også spilt inn to musikkvideoer, og en live-musikkvideo. I denne to år lange perioden har jeg vært innom flere innfallsvinkler og måter å fokusere denne oppgaven på. I utgangspunktet var tanken å skrive om kvinnelige musikere i et mannsdominert musikkmiljø. Jeg kunne ha fokusert på vømmølfestivalen, liveopptreden, eller forsket på promotering av et nyetablert band. Jeg har også vært innom tanken å fokusere på studio- og musikkvideo-arbeid. Til slutt endte valget på musikken og den kunstneriske prosessen, og da med følgende problemstilling: På hvilken måte har min studie av vømmøltradisjonen påvirket valg og rammer for albumet «Våryr» med GRAS?

2.2 Avgrensning

For å kontekstualisere min masteroppgave har jeg valgt å ta utgangspunkt i min tidligere låtskriving og inspirasjonskilder (kun oppført som lytteeksempel) og deretter se nærmere på vømmøltradisjonen og vømmølmusikken. Jeg ønsker fortrinnsvis å vise til musikkeksempler av egenskrevet innspilt musikk (dropbox-link), samt referere til noen av mine sentrale musikalske inspirasjonskilder gjennom årene. Jeg har lagt opp den første delen av refleksjonen (prosess) med vekt på musikalske og tekstlige valg som behandler min innfallsvinkel til både å bevisst bruke, og det å bevisst velge å ikke bruke en musikksjanger som utgangspunkt og inspirasjon til egen låtskriving (Her velger jeg å fokusere utelukkende på et utvalg av Hans Rotmo sin vømmølmusikk). I oppgavens andre refleksjon ser jeg nærmere på hvordan prosessen har påvirket resultatet; albumet «Våryr», med hovedvekt på mine egenskrevne låter.

2.3 Oversikt over vedlegg

I et word-dokument (link nedenfor) ligger en oversikt av linker til musikkeksempler fra egne tidligere låtskrivingsprosjekt, utvalgte vømmøl-låter, GRAS` coverversjoner av vømmøl-låter, tekstdokument og egenskrevet musikk med utgangspunkt i vømmøltradisjonen. Her ligger også link til albumet «Våryr» av GRAS. Se word-dokument i dropbox-mappe for oversikt til aktuelle dropbox-linker: [Oversikt](#)

3. TIDLIGERE LÅTSKRIVING OG INSPIRASJONSKILDER

For å sette denne studien i kontekst ønsker jeg å vise til deler av min tidligere låtskriving, samt artister og album som gjennom ungdomstiden og i mitt voksne liv har hatt stor påvirkning på meg både som musiker og låtskriver:

Alder	Egne innspilte låter	Album som har betydd mye for egen låtskriving
17 år	«Late night friends»	Beth Hart – Leave the light on (2003) Emmylou Harris – Pieces of the sky (1975)
20 år	«Sink in harmony»	Randi Tytingvåg – Let go (2006) Kristin Asbjørnsen – Wayfaring Stranger (2006)
30 år	«Ein dag»	Lars Winnerbäck – Söndermarken (2003) Melissa Horn – Säg ingenting till mig (2009)
31 år	«Tick tack»	Utforskning av vokal; innspilling med kun min egen stemme som instrument.

Felles for disse artistene og bandene som er referert til fra 17- til 20-årsalderen, er at de er sangere med sterk vokalpersonlighet, *store* sangstemmer og med et særegent uttrykk og lekne musikalske arrangement. De har våget å gå egne veier, både vokalteknisk og musikalsk. Jeg er blitt inspirert av de kvinnelige vokalistene til å utforske mulighetene som ligger i min egen sangstemme. Felles for alle er fokus på innhold i tekst. I de senere årene er jeg blitt mer opptatt av de *enkle* melodiene, enkle arrangement og en mer innadvendt vokalformidling med gode tekster på morsmål som en viktig inspirasjonsfaktor, samtidig som jeg fortsatt utforsker sangstemmen og nye måter å arrangere på.

4. VØMMØLTRADISJONEN: VØMMØLUNIVERSET OG VØMMØLMUSIKKEN

«Hvor utgangspunktet er galest, blir titt resultatet originalest» (Ibsen 1867, Peer Gynt, 4. handling).

Høsten 1973 fikk fire Blindern-studenter i oppdrag å spille på en jus-fest. En av dem, Hans Rotmo, hadde da flere permer med visetekster som kunne brukes. Før festen satt de og øvde på ei vise som heter «Vømmøl'n». I denne visa nevnes stedet Vømmøldalen og et spellmannslag som heter Vømmøl Spellmannslag (Aarstad 1990, s. 2). Vedlagt Vømmøl Spellmannslags første LP-plate, Vømmøl'n, følger et 24-siders hefte i ca A4-format. Kart over de fiktive diskriktene står trykt opp i dette heftet, og på tittelsporet Vømmøl'n, summeres det meste opp av info om Vømmøldalen. Teksten på Vømmøl'n starter slik: «Ja. Vømmøldalen, det e ein dal med rik og fin natur. Og her rinn elva Vømmøl'a, her flyg vømmøl og tiur. Og øverst opp i dalen, der ligg den lille røde stuen til den 70 år gamle felespelar'n Jakob Vømmølbuen». (Vømmøl'n, 1974). Til og med bandmedlemmene hadde fiktive navn. Vømmøl Spellmannslag bestod av Konrad Møkkerbakken, Peder Storvømmølvold, Birger Skuddusvingen og Kristian Schravlevold, som skriver all tekst og lager alle komposisjoner (Vold 1975, s 138). Vømmøluniverset vokste i takt med Rotmos låtskriving og etter hvert dannet det et stort og innholdsrikt fiktivt og politisk karikert univers med mange karakterer med forskjellige personligheter, hvor et gjennomgående tema er arbeiderklassens klassekamp og populistisk ideologi. Vømmøl Spelmanslag beskriver sin kulturpolitiske holdning på side 3 i tekstheftet som følger med LP-plata Vømmøl'n fra 1974, og her kan en også se for seg Gyldentand som leder av det internasjonale musikkmonopol:

«I dag styres all slags populærmusikk av store internasjonale musikkmonopol. Disse har stadig vekk vist at de kun legger profittsynet til grunn for sin produksjon. Og dermed undertrykker de innholdsmessige og kunstneriske sider. Tvilssomme, intetsigende engelske tekster blir oversatt til norsk, og det hele kalles norsk musikk. Vi må i størst mulig grad bli uavhengige av den, og etablere egne plateselskaper. (Det begynner forresten allerede å skje i hele Skandinavia)». (Tekstheftet, LP-plata «Vømmøl'n» 1974).

Vømmølfestivalen har eksistert siden år 1996 og i vømmøltoget gikk det kun noen få personer på fortauet. Festivalen er blitt utviklet i Rotmos ånd og startet med et publikumstall på 1500. I dag anslås det et publikumsoppmøte på en plass mellom 15- og 20000 og vømmøltoget består av over 1000 mennesker (<https://vommel.org/om-festivalen/>). Vømmøl-tematikken (tekstenes budskap) er tidfestet til 1960-tallet og tidlig 1970 tallet, men figurene og deres preferanser er nok av eldre dato, det vil si, etterkrigstiden. Så tidsriktige klær kan være alt fra Vadmelsklær til klær som var moderne på 1970-tallet. (Kalle Garli, orkesterleder i Vømmølfestival-styret, personlig kommunikasjon, 6. desember, 2017).

«...Og vi må utvikle vår egen musikk, en musikk som står nær det livet og det samfunnet vi er plassert oppi. Vi må skape et alternativ til monopolenes amputerte borgelige kultur, både i form og innhold! NÅ!» (Tekstheftet, LP-plata «Vømmøl'n» 1974).

Hans Rotmo, frontfigur og tekstforfatter i Vømmøl Spellmannslag, snakker om de grunnleggende faktorene i vømmølmusikken i et radiointervju fra Nrk Trøndelag og beskriver det slik: «Kjennetegnet til vømmølmusikken var at musikken var smidd på tradisjonelt vis, med røtter i folkemusikken. Hovedinstrumentene var gitar, bass, mandolin og fiolin. Tekstene var stort sett på dialekt og de handlet om folk og hendelser i Vømmøldalen, som var ei fiktiv bygd i Norge» (Nrk Trøndelag 2015 «To grønne og to raude i Vømmøl» 10. januar). På nettsiden til Vømmølfestivalen står det følgende: «Du kommer ikke på sporet av Vømmølmusikken gjennom kommunale musikkskoler, musikkonservatorier, trekkspillmiljøer eller viseklubber. Vømmølmusikken går utenom den lærdes vei og danner sin egen skole». I boka Norsk Rocks historie viser Olsen og Bakke til blandingen av forskjellige musikksjangre som utgjør vømmølmusikken. De poengterer hvorfor vømmølmusikken har en særegen karakter og et nytt sound ved å skrive at «vømmølmusikk er allsangvennlig folkrock med trøndersk lyrikk som også blander inn ballader, country, revy og arbeidssanger». Olsen og Bakke skriver videre at «suksessen til Vømmøl Spellmannslag først og fremst i stor grad skyldes kontrastene mellom den folkelige humoren og tekstens alvor, og kombinasjonen mellom det lekne språket og tekstens dybde». (Olsen og Bakke 2009, s. 106). I et intervju med bl.a Hans Rotmo i en

avisartikkel fra Profil (1974) defineres vømmølmusikken som *progressiv* og *folkelig*. I det Store Norske leksikon betyr *progressiv* stigende, økende, fremtidsrettet eller fremskrittvennlig (Store norske leksikon). På spørsmål om hva som legges i begrepet *progressiv* musikk svarer Rotmo: «Progressiv musikk, da må en først definere hva «progressiv» er – kanskje... «Progressivt» er liksom ordet for alt som er nyskapning – uansett hvilke hensikter det har, hvem det tjener f.eks». (Johansson, Profil nr. 2, 1974). Begrepet *folkelig* kan defineres som; noe som tilhører folket og som er typisk for flertallet av befolkningen og som er synonymt med *omgjengelig*. (The free dictionary). I anmeldelsen av Vømmøl Spellmanns første plate skriver daværende Dagbladet-journalist Terje Mosnes om albumet Vømmøl'n (1974): «Så kan en da for en gangs skyld snakke om noe helt nytt i norsk plateproduksjon». (Mosnes, Dagbladet, 07.05. 1974). Videre bruker han ord som *folkelige takter, fulle av liv, var poesi, enkle harmonier og takter og praktverk*. Anmeldelsen avsluttes med å konkludere med at Vømmøl Spellmannslag har «skrevet seg sitt eget og originale kapittel i norsk musikkliv, men sitt folkelige kulturtilbud» (Mosnes, Dagbladet, 07.05. 1974).

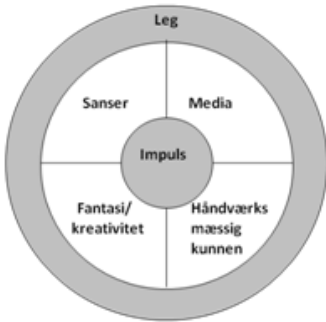
5. METODE

5.1 Kunstnerisk utviklingsarbeid

Kunstnerisk utviklingsarbeid gjøres ut fra og gjennom kunstnerisk arbeid, og formidler innfallsvinkler og erfaringer spesifikt fra dette ståsted (Malterud 2012). Dette innebærer man er både kunstner og forsker på samme tid. Emil Bernhardt konkretiserer det epistemologiske skillet mellom kunstneren og forskeren slik: «...mens kunstneren skaper kunst, er forskeren (eller kritikeren eller teoretikeren) en som betrakter det kunstneren har skapt» (Universitetsavisa.no 2017). I 1994 introduserte Christopher Frayling en grensegang mellom *research into art*, *research through art* og *research for art*. (Frayling 1993/1994). Min studie fokuserer på forskning *gjennom* kunsten, altså «*research through art*». «I *research through the arts* er det kunstnerens egenartede erfaring og refleksjon som formidles» (Malterud 2012, s. 59).

5.2 Lytte, lære, skape

Jeg har anvendt tradisjonell gehørsbasert metodikk gjennom de første delene av studiets prosess. «Att musicera på gehör innebär att man skapar, uppför,

Ross (1978)

minns, och lär sig musik utan hjälp av noter» (Lilliestam 1997, s. 69). Mine metoder består av å lytte, lære og å skape. Malcolm Ross (1978) har en modell som beskriver hvordan inntrykk som for eksempel en felles opplevelse kan bidra til ulike uttrykksformer. Når vi møter noe som gjør sterkt inntrykk på oss, kaller Ross det en impuls. Denne følelsesimpulsen må vi klargjøre for oss selv og få

uttrykke gjennom et medium som for eksempel skriving. (Ross 1978, s. 52). I

oppgavens sammenheng er vømmøltradisjonen; vømmøluniverset og vømmølmusikken min impuls.

Med utgangspunkt i dette har jeg delt prosessen inn i 5 forskjellige faser. Prosessens *fase 1* innebærer i første omgang å lytte til vømmølmusikk, og å velge et låtutvalg av vømmølmusikken som jeg mener representerer og dekker vømmølmusikkens musikalske mangfold. I *fase 2* lærer jeg meg låtenes tekst, melodi og harmonikk. *Fase 3* består i å finne og å beskrive musikalske og tekstlige kjennetegn ved vømmølsjangeren. Videre, i *fase 4*, skal jeg skrive 3 egne sanger med utgangspunkt i vømmølsjangeren. Den siste fasen, *fase 5*, består i å skrive ny musikk for bandet GRAS.

6. MINE REFLEKSJONER RUNDT PROSESS

Videre vil jeg forklare hvordan jeg har brukt metodikken i mitt kunstneriske utviklingsarbeid gjennom de fem fasene beskrevet ovenfor.

«For a songwriter, you don` t really go to songwriting school:

you learn by listening to tunes,

and you try to understand them and take them apart and see what they`re made of,

and wonder if you can make one too».

- Tom Waits

6.1 Fase 1: Lytte

Hovedmålet med denne lyttefasen er både å bli kjent med musikken, og et mål om å få impulser og inspirasjon til å lage musikk selv. «Songwriting is all about capturing the moment of musical inspiration at its source. This is perhaps the single most important element of songwriting because, like the moment that rain turns to snow, at the instant of inspiration, your mind grows wings and a song takes flight» (Peterik & Austin, 2010, s. 9). I The Free Dictionary (Farlex, 2013) betyr inspirasjon en *stimulans til kunstnerisk virksomhet* eller en *impuls*. Inspirasjon kommer fra det latinske ordet *inspirare*, som betyr å *blåse* eller *ånne inn*. Innen fysiologi defineres også inspirasjon som en *stimulans* eller å *tilskynde* til noe (Store Norske Leksikon, 2009).

6.2 Fase 2: Innøving av utvalgte vømmøllåter

Jeg valgte å innøve følgende låter: Gammel-Thomas, Høvlerivisa, Fjøsvisa, Turnestev fra Trøndelag, Langt inni mæ, Litjkar`n, Tausa og drengen, Auksjonsvisa, Itj nå som kjem tå seg sjøl og Isogaisa. Bakgrunnen for valg av låter henger sammen med hvilke låter som på en eller annen måte treffer noe ved meg, tekstlig og/eller musikalsk, variasjon i uttrykk, og låter som jeg ønsker å spille live under vømmølfestivalen. Disse låtene framførte vi på Vømmølfestivalen 2018. Jeg lærte meg tekstene og lærte besifringen utenat, som igjen ble overført til stemme og mitt gitarspill.

6.3 Fase 3: Beskrivelse av vømmølmusikken

Mitt tredje mål var å bli kjent med sjangeren og musikken. Vømmølmusikken innehar mange forskjellige elementer og er for meg vanskelig å sette i noen bås. For meg oppleves musikken som både litt rar, vakker, leken og særegen. Banal enkelhet i møte med kompleksitet. Humor og galskap i møte med dypt alvor. Det helt jordnære i møte med overtro og natur. Tross disse tematiske motsetningene og forskjellige uttrykkene, kjennes det likevel ut som en autentisk og helhetlig sjanger. Musikken er teatralisk med en vokalist som prater like mye som han synger, og som lager et nytt univers med både tydelig og finurlig tekstskriving. For min egen del, velger jeg tekstlig å dele musikken inn i tre hovedtema. Det første er de upolitiske tekstene (Gammel-Thomas, Isogaisa, tausa og drengen m.fl) om folkelivet, bygdefestene, mystikken rundt - og kjærligheten til naturen. Andre tema er tekstene som formidler et klart klassestandpunkt (Høvlerivisa, itj nå som kjem tå seg sjøl m.fl) og det tredje tema er tekstene som viser at det står en populistisk ideologi (Fjøsvisa 1975 m.fl) bak. Typisk for disse er at det er versene som driver historien fremover, mens refrenget er stillestående og har en mer stemningsskapende effekt. I mange av vømmølsangene kommer refrenget, gjerne korte refreng, etter hvert vers.

Mens versene forteller historien, fungerer ofte refrengene som et slags pusterom og refleksjonsrom med enten tralling, laling eller med få ord. Melodilinjer eller hooks i vokalen med ord som tidl-tidl-ti og radi-radi-rei brukes i flere sanger, og ifølge Hans Rotmo selv er dette ikke tilfeldig. «Når melodien og teksten smelter sammen, fører det til at hjernen blir usikker på om den skal inn i høyre eller venstre hjernehalvdel. Så det går inn i begge. Du får det på hjernen» (Nrk Trøndelag 2015 «To grønne og to raude i Vømmøl» 10. januar). Felles for de fleste låtene er det akustiske lydbildet med bass, gitar, mandolin, lurk og fele og det som jeg oppfatter som et autentisk uttrykk i vokallyd og vokalformidlingen. Låtene har ofte en enkel harmonisk oppbygging, med tre til fem treklangsakkorder i hver låt. Typisk for flere av låtene, er at tonikamedianten spilles som dur-akkord. (Fjøsvisa, Elgesæter bru og Isogaisa). I de 10 låtene jeg har valgt å innstudere, finner jeg kun en låt uten tydelige spor av folkemusikk og gammel-dans: «Itjnå som kjem tå seg sjøl». De 9 resterende låtene vil jeg beskrive i korte trekk slik:

- Langt inni mæ, Gammel-Thomas og Høvlerivisa: Rask polsdans
- Tausa og drengen og Litjkar`n: Reinlender
- Fjøsvisa: Polka-takt
- Isogaisa: Tempo til reinlender, preg av marsj a la «Bruremarsj frå Jämtland»
- Auksjonsvisa: Reinlender-takt
- Turnéstev fra Trøndelag: Rolig halling/gangar

Typisk instrumentering:

Instrument	Betoning	Annet
Bass og lurk	4/4-delstakt: Ener og treer 3/4-delstakt: Ener og treer	Vekselbass
Fele		Fills på vers og refreng Melodi på mellomspill og outro
Mandolin og gitar	Etterslag	

Som tekstforfatter og vokalist er Hans Rotmo særegen. Han skriver og formidler tekstene på verdaling. Han snakker, snøvler og synger rent og falskt om hverandre. Mange ord formidles på kort tid, ofte over komplekse rytmiske melodier. Her er det ikke vokalprestasjonen, men formidling av tekst som står i fokus. I Vømmøl Spellmannslag sine låttekster fra 1974 og 1975 skildres situasjoner og karikerte og gjenkjennbare arketyper. Figurene og vømmøluniverset kommer til liv ved tydelig billedgjøring av diverse karakter og situasjoner. Dramatisering er

også et typisk kjennetegn. Bruken av dramatisering og dialoger lar lytteren komme tett innpå den gitte situasjonen. I «Tausa og drengen» dramatiseres kommunikasjonen ved snakkende dialog mellom kvinnen og mannen. Hans Rotmo kaller denne type dramatisering for et av de sterkeste virkemidlene i en låt: «Den viktigste egenskapen ein song har, er at han held på spenninga». (Rotmo, 1993, s. 57). Videre refererer han til virkemidler som det å sette karakterene i en spennende situasjon eller beskrive artige typer, og avslutter slik: «Men for å vera på den sikre sida, må vi nok trø til med litt sterkare verkemiddel. Da kan vi dramatisere». (Rotmo, 1993, s. 57). Mange av tekstene er humoristiske og tilsynelatende harmløse, men det kommer likevel tydelig fram et alvor og en mening mellom de humoristiske linjene. Teksten starter ofte med en situasjon. Det oppstår ofte en hovedkonflikt tidlig i låten, som løses opp mot slutten. For meg oppleves språket som muntlig, rytmisk og effektivt uten de store klisjeer, og formidlingen av tekstene er ærlige og blottet for pompøsitet.

6.4 Fase 4: Å lage låter med vømmølmusikk som inspirasjonskilde

-GRAS Vømmølfestivalen 2018

Min refleksjon over å lage låter med vømmølmusikk som inspirasjonskilde vil hovedsakelig beskrive hvordan jeg har brukt vømmølmusikken som impuls, eller er blitt inspirert av fase 1, 2 og 3.

6.4.1 Begrunnelse for låtvalg og rammer

Jeg har valgt å avgrense refleksjonen rundt de tre neste musikk eksempene til hva jeg mener har relevans for min tilnærming til bruk av vømmølmusikk som inspirasjon. Dette innebærer at fokuset i hver refleksjon varierer ut fra min inspirasjon der og da. Jeg har skrevet tre vømmøl-låter. For hver låt, viser jeg til en bestemt vømmøl-låt av Hans Rotmo som hovedinspirasjon. Den første jeg valgte var «Tausa og drengen» av Hans Rotmo. Dette er en humoristisk låt om samlivet til- og parforholdet mellom mannen og damen sett gjennom mannens øyne. Jeg har ikke funnet så mange humoristiske/satiriske låter som omhandler både samfunn og parforhold sett fra en kvinnes perspektiv, og derfor synes jeg det er desto mer interessant å skrive en slik

låt. Den andre låten jeg valgte som direkte inspirasjon er «Auksjonsvisa» av Hans Rotmo. Hvert år har vømmølfestivalen på Verdal et tema for festivalen. Dette året (2018) er temaet «Auksjon», og da ble «Auksjonsvisa» et naturlig valg. Den siste låten jeg valgte, eller som valgte meg(?), som hoved-inspirasjon var låten «Itj nå som kjem tå sæ sjøl». Denne er kjent for de fleste som har hørt vømmølmusikk før. Låten innehar en tekst som inspirerer til samhold og fellesskap. I forkant av låtskrivingen, for å i det hele tatt komme i gang, satte jeg følgende rammer: Tekstens budskap skal speile samtiden sett fra en dame (meg) sitt synspunkt, låtens tittel skal gjenspeile låten som er brukt som hovedinspirasjon og låtene skal inneholde noen av vømmøltradisjonens typiske musikalske- og tekstlige kjennetegn.

6.4.2 Tøsa og drengen

- Musikk-eks. nr 1: «Tausa og drengen» av Hans Rotmo (utgitt 1982).
- Musikk-eks. nr 2: «Tøsa og drengen» av Jeanette Hoseth (video fra livekonsert 2018).

Komposisjonen «Tøsa og drengen» er direkte inspirert av teksten: «Tausa og drengen» og har en humoristisk sangtekst som omhandler tausaa og drengen, og deres utfordringer i parforholdet og samlivet. «Tøsa og drengen» er komponert som et slags motsvar til «Tausa og drengen». Jeg har, allerede i tittelen «Tøsa og drengen», valgt å avsløre hvilken låt som er hovedinspirasjonskilden, samt antyde at teksten innehar en *tvist*. «Tausa og drengen» starter slik: «Tausa og drengen, dæm låg nerri sengen. Ska æ sei ka som hendt? Drengen han spent. Han hi det med det at hvess`n bli tent, så speinne`n, drengen». «Tøsa og drengen» starter slik: «Tøsa og drengen, dæm låg nerri sengen. Ska vi fortell ka som egentlig hendt? Drengen ha haupin, det va tøsa som spent». Teksten i sistnevnte låt er tausaa sin versjon av hva som egentlig hendte, og i hennes versjon er det tausaa som er tent, mens drengen heller ønsker å lese i en avis. Begge låtene synges på trøndersk og innehar dialog med replikker som snakkes eller ropes. Språket er generelt muntlig og teksten er uten metaforbruk. Formmessig har låtene tilnærmet lik oppbygging, men mens «Tausa og drengen» starter med B-del som intro og slutter brått uten outro, starter «Tøsa og drengen» brått, og har B-delen som outro. Dette for å illustrere en slags *fortsettelse* av «Tausa og drengen»:

- Tausa og drengen: (Intro) B - A - A - A - B - A
- Tøsa og drengen: A - A - A - B - A - B - (Outro) B

I begge låtene fungerer A-delene som vers. Første A-del åpner med en konfliktfylt situasjon og versene driver historien framover. I låtenes siste A-del kommer selve poenget med historien fram. B-delen fungerer som et refreng som kun bruker stemningsskapende og repeterende ord

som «Di-dattn di-dattn di-dattn da» og «jodle-jodle» for å beskrive handlingen som foregår, i påvente av siste A-del som da avslører hvordan historien ender og konflikten blir løst. I boka *Tekstforfatteren: handbok for skriving av songtekstar* (Rotmo 1993, s. 72) skriver Rotmo om ordets funksjon og virkningen av å bruke meningsløse ord og lyder som et *lim som binder musikken sammen*: «...vi kan gjerne bruke lydmalende ord, såkalte onomatopoetikon. I det heile tatt ord som får melodien til å fly, til å gjera loop og krasjlanding med oppstandelse frå dei døde». Begge låtene går i 4/4-dels takt, med betoning på hvert slag i takta. «Tausa og drengen» er bygd på typisk reinlender-takt med åtte runder, mens Tøsa og drengen innehar fire runder i hver A- og B-del, og er skrevet som en polka.

Harmonikken i «tausa og drengen» er meget enkel og består av tonika, subdominant og dominant.

Besifringen på både A-del og B-del er slik: A | E | E | A | D | A | E | A.

«Tøsa og drengen» har en helt annen karakter enn «Tausa og drengen». Mens sistnevnte både spilles og synges litt *bakpå*, spilles «Tøsa og drengen» i et hurtigere tempo både i puls og tekstmessig. Det er også en klar forskjell i de musikalske karakterene på A-del og B-del. A-delen går i a-moll med dur-dominant (E), mens B-delen spilles i C-dur, og her spilles tonikamedianten i dur (E). Denne låten inneholder også flere kor-parti. Her er koret brukt både til å kommentere hovedteksten, gi svar til hovedteksten (talekor) og som flerstemt kor i B-delen. Instrumenteringen i begge låtene er bass, akustisk gitar, lurk og slagverk. Jeg valgte å bytte ut trekkspill og mandolin med el-gitar, fiolin og trampeorgel. Det eneste instrumentet som skiller seg ut fra en typisk vømmøl-besetning, er el-gitaren. El-gitaren spiller fills og bass-gitaren har vesentlig mer rytmisk og melodisk bevegelse enn i original vømmølmusikk hvor ofte spilles *enklere* vekselbass. En viktig faktor som også skiller seg ut er at vi, i motsetning til den mannsdominerte vømmølkulturen, er sju damer som spiller. Låten består av en kvinnelig hovedstemme og fire kvinnelige kor-stemmer. Et band bestående av kun damer er med på å forsterke fornyingen i både vømmøltradisjonen og den musikalske sounden, samt budskapet i teksten.

6.4.3 Auksjon på trus

- Musikkeks. nr 3: Auksjonsvisa – Vømmøl Spellmannslag (utgitt 1984)
- Musikkeks. nr 4: Auksjon på trus – Jeanette Hoseth (Musikkvideo april 2018)

I musikkvideoen til «Auksjon på trus» samlet vi menn som bruker å spille på Vømmølfestivalen, og som alle representerer forskjellige figurer i vømmøluniverset. Både melodi, tekst og besifring på «Auksjon på trus» ble laget på 15 minutter. Jeg googlet «auksjon» og fant en VG-artikkel med overskriften «Kylie (les:Minogue) raser over auksjonert truse». (<https://www.vg.no/rampelys/i/4dd84o/kylie-raser-over-auksjonert-truse>). Samtidig på denne tiden (januar 2018) var #Metoo et brennhett samfunnstema, og for meg et viktig tema. Jeg satte meg ned med gitar, penn og papir, og etter 15 minutter hadde jeg ei låt. Hans Rotmo skriver om «idègnist»: «Eg trur det heile bygger på ein idègnist i botn som har kraft nok i seg til å skape både tekst, melodi og arrangement» (Rotmo 1993, s. 120). For meg opplevdes denne skrivefasen som ren meditasjon: jeg kom i en flytsone hvor hele verden rundt meg forsvant og både melodi og tekst ble skapt uten stopp eller noen form for tenkepause. Slik kan «flow» eller flytsone beskrives: «Your concentration is very complete. You`re mind isn`t wandering, you are not thinking of something else; you are totally involved in what you are doing... Your energy is flowing very smoothly». (Csikszentmihalyi 1991, s. 53). Jeg leste gjennom teksten og fant frem til Hans Rotmos sjekkliste for låtskriving (Rotmo 1997, s. 146):

1. Startar det spennande? Ein spennande person der? Ein situasjon? Fangar du lytteren?

Låten starter ikke spesielt spennende, men lytteren blir dratt rett inn i en auksjon-setting med kjente mannlige karakterer fra vømmøluniverset.

2. Har du et poeng i songen? Er det ein budskap?

Selve teksten i låten kan for noen tolkes som en enkel og banal tekst med en dagligdags handling om en auksjon hvor det selges rare ting. Jeg kjenner veldig på at #Metoo er et ladet og ømfintelig tema hvor man lett kan trække feil eller støte noen. For å forsterke virkemidlene og metaforene i teksten valgte jeg å spille inn en musikkvideo. Auksjonariusen er mann, politiet er en mann og folket som deltar på auksjonen er menn. Den eneste kvinnen er hun som selger varene, mens betalingen går til auksjonariusen. Dette i et forsøk om å gi en pekepinn på hva teksten egentlig handler om: trakassering, «objekt-tenking» og maktforhold.

3. Har du ei «hook-line»? Har du ein magisk syntese av leikeord som limer saman ord og musikk? Er det rett plassert?

Låtens intro, mellomspill og outro synges på «Hei-dadi-da». Dette fungerer som en «munter» og «lett» hook-line som ved alle repetisjoner fester seg, og som står i kontrast til det mindre

lystige temaet i teksten. For å forsterke gjenkjennelsesfaktoren ligger hook-linen i Rotmos «tausa og drengen» nokså svakt i el-gitaren i bakgrunnen.

4. Er billedbruken din så spenstig at han plantar idear i lyttaren?

I «Auksjon på trus» har jeg også latt meg inspirere av vømmøluniverset og de mange karakterene som de fleste vømmøl-lyttere har et forhold til. Intensjonen er å skrive så billedlig at lytteren skal kunne se for seg alle detaljer, menneskene og situasjonene i fortellingen. Jeg har bevisst unngått å skrive i «jeg-form» for å unngå at teksten skal framstå som veldig personlig. I stedet har jeg skrevet inn kjente karakterer fra vømmøluniverset. Disse karakterene (artistene) stilte også opp i musikkvideoen, noe som forsterket den snakkende auksjons-teksten. Intensjonen med snakkingen før versene, er å sette lytteren i rett «auksjons-stemming».

5. Repeterer du nok?

I denne låten har jeg bevisst brukt repetisjon som virkemiddel. Jeg repeterer også uten at alle kanskje får følelsen av repetisjon, siden refreng og mellomspill har samme besifring og melodi.

6. Har du ein fiks slutt?

Siste tekstfrase er slik: «Ja. Mus med sopp går te karen på bakerste rad. Da takke vi for i dag, og ønske aill vel heim». Om dette er «fikst» eller ikke, det vet jeg ikke. Men låten slutter i alle fall med et humoristisk poeng.

Hans Rotmo skriver at «dårlige titler er dei vi ofte gløymer» og at «ein god tittel skal gi assosiasjoner». Han anbefaler vidare å bruke «første linje i sangen eller første linje i refreng» som tittel (Rotmo 1993, s. 143). Tittelen «Auksjon på trus» er (uten «no e det») første linje i refreng, og tittelen i seg selv er såpass utradisjonell at jeg selv hadde blitt nysgjerrig på å vite hva det egentlige innholdet i denne låta er. Låtens besifring består av fire akkorder og er enkel og logisk oppbygd:

- Vers: am – G – D – G * 2   Refreng og mellomspill: C – G – D – G * 2

Instrumenteringen er, som i «Tøsa og drengen», vokal med både kor, snakking og hovedvokal, el-gitar, fiolin, bass, lurk, trampeorgel og slagverk.

6.4.4 *Lett som ei fjøl*

- Musikkeks. nr 5: «Det er itj nå som kjem tå seg sjøl» – Vømmøl Spellmannslag (utgitt 1975).
- Musikkeks. nr 6: «Lett som ei fjøl» - Jeanette Hoseth (video fra livekonsert 2019).

«Lett som ei fjøl» er den siste av de tre vømmøl-inspirerte låtene jeg skrev. Tittelen er et ordspill over koringen i «Det e itj nå som kjem tå seg sjøl» sitt refreng: «Sjøl en du lett som ein spøl». Dette er kanskje den låten som skiller seg mest fra typisk vømmølmusikk i uttrykk, rytmikk og sound. Jeg har bevisst arrangert denne låten med hovedfokus på tekst. Her har jeg hentet første fraselinje i hvert vers fra «Det er itj nå som kjem tå seg sjøl». Hans Rotmo viser et eksempel i boka «Tekstforfatteren» på forskjellen på tanke og skriving: «Eg ser ein gut i blå skjorte springe etter ein ball nedover ein bakke mot ein trafikkert veg. Eit tankespinn surrar i hodet. Eg minnest min eigen barndom, eg liker blåfargen på skjorta hans, eg engstar meg for om det kan komma ein bil. Alt dette tenkar eg samtidig i ein heilskapeleg tankebunt. Når eg skal fortelle om det, må eg bryte heilskapen og fortelle del for del, og det blir ikkje helt som eg tenkte». Den første faktoren som satte i gang assosiasjoner til en historie var låtens første frase: «Da æ va liten unge og låg i lita seng». Jeg begynte å tenke på min egen barndom, og på hvilken måte det er annerledes for barn og unge å vokse opp i dag; «Da æ va liten unge og låg i lita seng, da vesst æ itj ein gång forskjell på vers og refreng. Vi leika slåball i skolefri, og for å vinn mått vi ha snekkerbuks med plass te ballan i» (Første vers i «Lett som ei fjøl»). Jeg har undervist i musikk på 8 forskjellige barneskoler gjennom «kulturtimen». Som lærer har jeg registrert en tendens av at både jenter og gutter er blitt mer opptatt av eget utseende ved at de sminker seg og kler seg mer «voksent». Da jeg gikk på barneskolen var fokuset mitt et helt annet. Av praktiske grunner ønsket vi oss snekkerbukse med store lommer, slik at vi fikk plass til flest mulige slåballer i bukselomma. Mye har skjedd i samfunnet og med teknologien på bare 25-30 år. Presset om å være flink nok og vakker nok virker å ha blitt vesentlig større både for barn og voksne, samt at verdien og behovet av fysisk kontakt synes å ha minsket til fordel for teknologiens «chat» og sosiale medier. Dagens samfunn sett fra mine øyne og min erfaring ble altså det tekstlige temaet i «Lett som ei fjøl». Vers to omhandler dette økende behovet for å dokumentere og å ta bilde av hver opplevelse, i motsetning til å bare oppleve. Vers tre starter som vers to i «Det e itj nå som kjem tå seg sjøl»: «Og einno likar vart det...». I dette verset tar jeg for meg dette fenomenet med bilder og ønsket om å framstå på best mulig måte til en hver tid. Albumet fra min barndom, bilder tatt med engangskamera, vil jeg karakterisere som *ærligere* enn til eksempel min sønns bildealbum, med alle de teknologiske muligheter som

ligger i et mobilkamera. Det fjerde verset handler om frykten for å se ut som sin egen alder, og siste vers tar et oppgjør med *flink pike*-syndromet. I refrengtet på «No e det itj nå som kjem tå seg sjøl» har Rotmo brukt ordet *sjøl* som slutten av første setning, og samtidig starten på neste setning.

Refrengteksten på «No e det itj nå som kjem tå seg sjøl» går slik:

«Det itj nå som kjæm tå sæ **sjøl** e du lett som ein spøl

Men sammen så veie vi flere tonn

Med littegrainn hjølp gjær det littegrainn monn».

Denne effekten har jeg også brukt, men her er det koret som fullfører neste setning:

Hovedstemme

Kor

«No e det itj nå som kjæm tå sæ **sjøl** e du lett som ei fjøl

Sett dæ ned, gi litt faen, vi tåle søl

No e det itj nå som kjæm tå sæ **sjøl** e du lett som ei fjøl

Flinke piker dæm kjæm rækan på ei stressa fjøl».

I verset har jeg valgt å bruke et typisk *vømmølmusikalsk* harmonisk kjennetegn: tonikamediant i dur. Instrumenteringen i denne låten er mer minimalistisk enn i «Tøsa og drengen» og «Auksjon på trus». Her brukes kun gitar, piano, melodica og fiolin. Hovedfokuset er tekst, og koringen er med på å forsterke ord og budskap i teksten. Låten skiller seg fra et typisk *vømmølsound*, selv om alle instrumentene som spilles også er blitt spilt i *vømmølsammenheng*. Den skiller seg også fra «Det e itj nå som kjem tå seg sjøl» i melodiens oppbygging, gitarens fingerspill, stor bruk av koring på både vers og refreng, tempo og rytmikk. Låten veksler mellom 4/4 og 2/4 og går i et roligere tempo. Teksten er, og kan også oppfattes som privat, siden den er skrevet i jeg-form. «Den mest intime fortellerforma er å fortelle i første person eintal: eg-forma» (Rotmo 1993, s. 141).

6.5 Ny musikk til albumet «Våryr»

Som en konsekvens av de fire foregående fasene, samt egne coverversjoner av vømmøllåter, fant vi i GRAS et sound og en musikalsk retning vi ønsket å utforske videre. Dette kommer tydelig fram i vår versjon av «Gammel-Thomas». Fem av musikerne i GRAS er dyktige vokalister, så det ble helt naturlig for oss å jobbe med flerstemt koring. «Turnestev fra Trøndelag» er i GRAS` versjon utgitt med omskrevet tekst.

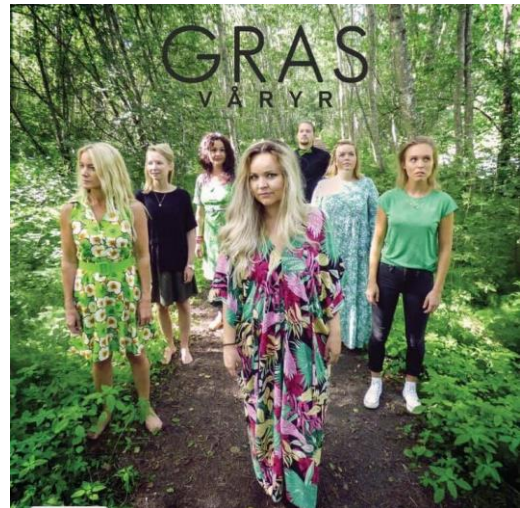
6.5.1 Lytteeksempel original- og coverversjoner

- Musikkeks. nr 7: «Gammel-Thomas» Vømmøl Spellmannslag (utgitt 1974)
- Musikkeks. nr 8: «Gammel-Thomas» GRAS (innspilling fra 2019)
- Musikkeks. nr 9: «Turnestev fra Trøndelag» Vømmøl Spellmannslag (utgitt 1976)
- Musikkeks. nr 10: «Turnestev fra Trøndelag» GRAS (innspilling fra 2019)

7. RESULTAT OG REFLEKSJONER RUNDT RESULTATET

7.1 Resultat

Albumet *Våryr* av GRAS (Øra fonogram 2019). Albumet inneholder bl.a "Huldrelokk", "Mausundstev" og "Æ e hu". Dette albumet er resultatet av denne prosessen som startet med låtskriving med vømmølmusikk som utgangspunkt, og som fortsatte som GRAS. Her har jeg altså ikke forsøkt å lage vømmølmusikk, men laget ny musikk med prosessens faser i bagasjen.

Albumcover «Våryr»

Medvirkende:

- Jeanette Hoseth – vokal og gitar
- Solveig Salthammer Kolaas – vokal, el-piano, fløyte, trampeorgel
- Ingrid Elise Andersen – vokal, melodica
- Tora Dahle Aagård – vokal, el-gitar
- Anne Merethe Kveldstad – vokal, fiolin

Mattis Kleppen – bass (Vår faste bassist, Astrid, hadde ikke anledning til å spille inn albumet i studio).

Sondre Mikalsen – slagverk

- Musikkvideo-eksempel: «Huldrelukk» – GRAS (Tekst og musikk – Jeanette Hoseth)
- Musikkvideo-eksempel: Albumet «Våryr» av GRAS

7.2 Musikalsk påvirkning

«Mangt ska`n få hør og mytjy ska`n få sjå, tuddel duddel duddel dei, så forskjellig!»

- Fra Hans Rotmo`s «Turnèstev fra Trøndelag».

Innenfor de vømmølmusikalske rammene som er beskrevet tidligere, virker det som det meste er «lov» og de fleste vømmøltekstene og arrangementene osere av lekenhet og kreativitet. Som nevnt tidligere, viser Olsen og Bakke til hvorfor vømmølmusikken har en særegen karakter og et nytt sound, ved å skrive at «vømmølmusikk er allsangvennlig folkrock med trøndersk lyrikk som også blander inn ballader, country, revy og arbeidssanger». Olsen og Bakke skriver videre at «suksessen til Vømmøl Spellmannslag først og fremst i stor grad skyldes kontrastene mellom den folkelige humoren og tekstens alvor, og kombinasjonen mellom det lekne språket og tekstens dybde». (Olsen og Bakke 2009, s. 106). På albumet «Våryr» finnes store sprik mellom både sjangre og uttrykk. Vømmølmusikken har påvirket albumets tekstskrivning på flere måter. Låtene synges konsekvent på dialekt.

7.2.1 Æ e hu

Jeg har tidligere vært opptatt av at egenskrevne tekster skal inneha flere lag, og helst ha en dypere mening som (nesten) kun jeg forstår; «Æ e hu» er tekstlig sett en låt hvor jeg finner tydelige likhetstrekk fra tidligere låtskriving. Temaet for hvert vers avsløres i hvert refreng. Det melodiske, måten å synge på og selve stemningen og uttrykket i låten har mye til felles med «Lett som ei fjøl» og «Isogaisa». Uttrykket er varere og mer innadvendt enn til eksempel «Mausundstev» og låten er melodios i den forstand at den oppleves vellydende og umiddelbart iørefallende. Instrumenteringen er den samme som på «Lett som ei fjøl», med fiolin og melodika som fremtredende instrument. Dette er albumets låt med mest tekst, og flere ord i

versene må synges raskt for å kunne passe inn i takta. Dette kan en også finne i Vømmøl Spellmannslags «Fjøsvisa» og «Litjkar`n».

7.2.2 Huldrelokk

I «Huldrelokk» skriver jeg for første gang en låt uten et klart budskap, men med *stemning* og *beskrivelse av handling* som tekstens viktigste funksjon. «Huldrelokk» er bevisst inspirert av GRAS` versjon av «Gammel-Thomas», både som form, rytmikk (6/8-del), i uttrykk og stemning, instrumentering og oppbygging. Her har vi også et bevisst bruk av dynamikk. Melodien og instrumentene ligger i mørkt leie på versene, for så å åpne lydbildet på refrengene. Vømmølmusikken har ført til at jeg tør å leke meg mer med harmonikken, og stole mer på at harmonisering i seg selv kan skape spenning og dynamikk:

Vers: em – em – am – em – C – H7 – em – em *2

E – E - C – E – C – C – H – H7

Em – em – am – am – C – H7 – em – em

Refreng: F – F – D – D – F – F – A – A

Bbm – Bbm - Eb – Eb - Bbm – Bbm – A – A

Første del av vers er moll-preget, mens den andre delen er dur-preget. I refrenget valgte jeg å lage en litt uvanlig akkordprogresjon. Ved å gjøre dette ble jeg utfordret til å lage en melodilinje jeg kanskje ellers aldri hadde kommet på å lage. Teksten i verset driver handlingen fremover, med ordlyden «falturaltu-rei» som svar. I Gammel-Thomas brukes samme teknikk, her med «Tradi-tralei» som ordlyd. Refrenget er stillestående og har en mer stemningsskapende effekt. *Hooket* i refrenget ligger i vokalen og teksten: «Å hei og hå!», mens i «Gammel-Thomas» er *hooket* i refrenget «Hei-diddeli (dau)». I likhet med sistnevnte låt, er temaet i «Huldrelokk» overtro og mystikk. Store deler av verset i «Gammel-Thomas» spilles kun i E-moll, mens refrenget innehar flere akkordskift som *åpner* opp låten. Gitar-soloen spilles kun over E-moll, som starten av låtens vers. Soloen i «Huldrelokk» spilles over E-moll og A-moll, her også som starten av låtens vers.

7.2.3 Mausundstev

Jeg og to av bandmedlemmene var på en helgetur på Mausundvær, og lot oss inspirere av den flotte naturen og utespelet «Oda fra Havet». I «Mausundstev» prøver vi å beskrive Mausundvær sin natur og hverdag med helt konkrete bilder. Vømmølmusikken er smidd på tradisjonelt vis, med røtter i folkemusikken, og inspirasjonen til å i det hele tatt lage et stev, stammer fra stevene «Turnestev fra Trøndelag» og «Langt inni næ». Under Vømmølfestivalen 2018 oppdaget vi effekten av å fremføre stev. Allsangfaktoren høynet betraktelig, og stevene fungerte godt som enten pusterom mellom- eller intro til andre låter. Rytmask veksler stevet mellom 3/4- og 2/4-delstakt, og melodisk er låten bygd på kvart-sprang, for å forsterke stev- og folkemusikkfølelsen.

7.3 Generell påvirkning

Ut fra Trønder-Avisas sitat «...sprenger GRAS de fleste båser», kan en kanskje oppfatte debutplaten «Våryr» som progressiv, i den forstand at den ikke følger uskrevne regler hva angår *helhet* i sjanger, uttrykk og vokalbruk. Det at bandet består av flest damer, er også utypisk innen bandkulturen. Låter som «Ut på tur», «Frosk» og «Tøsa og drengen» kan oppfattes som folkelige tekster, men utgangspunkt i hverdagen og med tekster som «folket» kan kjenne seg igjen i. GRAS varierer mellom forskjellige sjangre både i samme låt- og sang for sang, og er kanskje av den grunn vanskelig å sette i noen musikalsk bås. Her varierer mellom rock og folkrock (Huldrelokk, Gammel-Thomas, Nøkken), punk og ska (Frosk, Ut på tur), bluegrass (Æ e hu), til folketoneinspirerte båsull og stev. I tekstene

innehar også skrivemåten forskjellige skrivetradisjoner. «Ut på tur» er til eksempel bygd opp som en typisk revy-vise, «Æ e hu» er skrevet som pop-ballade, «Frosk» legger, som i punken, lite mellom linjene og framstår som en tekst «rett fra levra». GRAS bruker dramatisering og snakking (Tøsa og drengen, Ut på tur) og tilløp til roping i låta «Frosk». GRAS har også vært

Det som startet som en litt vill idé for to år siden har vokst fram til å bli et av Trøndelags mest spennende band.

Våryre GRAS er ute med sitt første album

De startet som et rent jenteband sprunget ut fra Vømmølmusikkens korridorer. Med debutplata «Våryr» sprenger GRAS de fleste båser – og er klare for en hektisk festivalsommer.

KULTUR

PUBLISERT: 23 APRIL 2019 08:19

SIST ENDRET: 23 APRIL 2019 18:13

Trønder-Avisa, 23.04, 2019

opptatte av å styrke kvinnens stemme både i tekst og innhold, samt fremheve kvinnens rolle som musiker. Tekstlig sett består albumet «Våryr» av både indirekte, direkte, alvorstung og humoristisk lyrikk. Vømmølmusikken har på mange områder påvirket min og bandets holdninger til uskrevne regler innen låtskriving og helhetlig album-tenking, og utfordret oss i tanken om hva en låt skal og må inneholde. Dette også i form av forventninger om lengde på låter, og viktigheten av refreng. Både «Mausundstev», «Frosk» og «Turnéstev fra Trøndelag» er på under 2 minutter, og ingen av låtene innehar refreng. Som låtskriver har jeg lagt fra meg tanken om at en god tekst er en kryptisk tekst med flere lag, til å se verdien i en tekst med få ord; tekst som stemningsskapende og billedgjørende. Den kreative instrumentbruken er også en direkte konsekvens av vømmøltradisjonens- og musikkens kreative og progressive tankegang. På konsertene bruker vi kreativt instrumentbruk og gjenstander til dramatisering av tekstene som en del av det visuelle uttrykket.

I tillegg til denne listen bruker GRAS instrumentene akustisk gitar, el-gitar, el-bass, slagverk, el-piano, trampeorgel, fiolin, fløyte, trekkspill, og stemningsskapende instrumenteffekter som diverse rytmeinstrumenter og regnstav. I likhet med Vømmøl Spellmannslag bruker vi på konsertene våre bruker vi fiktive etternavn og viser til en fiktiv bakgrunnshistorie. Dette starter vi med til Vømmølfestivalen 2018, da vi i artistprogrammet skulle skrive litt om oss selv. Vi har også laget en oppdatering, som vi deler med vårt publikum på konsertene, på hva som har skjedd med oss iløpet av året som har gått:

- Se vedlegg (word-dokument) «GRAS – bakgrunn og oppdatering».

Etter introduksjonen spiller vi en brudemarsj skrevet av bandets pianist. Denne måten å introdusere oss selv på fører til en viss distanse mellom privatperson og fiktiv person. Positive effekter av å gjøre det på denne måten kommer i form av at vi ser på konserten mer som en forestilling, vi bruker humor og dramatisering som en del av opplevelsen, samt at vi tør å by mer på «oss selv» gjennom denne litt ufarliggjørende *masken*. En mer negativ ladet effekt ved å distansere oss fra hvem vi virkelig er, er kanskje publikums oppfatning av bandet GRAS som seriøs og autentisk. I denne sammenheng bruker vi også

Husk:

Bestemor-trusa
Kazoo
Datamus
Plingplong
Hvit stemmer
Grønn kjole
Klubb
Jern
Bilhorn
Lurk
Cajon
Sopp
Skinke

Melodika

Huskeliste til konsert med GRAS

kostyme, tatt fra vømmølfestivalens tankegang om bekleddning. Vi spiller konsekvent i grønne klær, men med vår individuelle klesstil, som igjen kan sees på som et bilde på vår individualitet som musiker og som person.

7.4 Forskjeller

Her ønsker jeg å ta for meg tydelige forskjeller på Hans Rotmo sin musikk og Vømmøl spellmannsorkester, og GRAS. Den første åpenbare forskjellen er kjønn. Vømmølmusikken er skrevet

av en mann, GRAS-musikken er skrevet av en dame. Vømmøl Spellmannslag besto av fire menn, mens GRAS startet som 7 kvinner, og består nå av 6 kvinner og en mann. Fem av kvinnene i GRAS synger, og dette fører, naturlig nok, også med seg store forskjeller i uttrykk og sound. GRAS` røde tråd gjennom hele albumet er massiv bruk av vokal- og kor. På de fleste låtene er koringen volummessig likestilt med hovedvokal, samt panoreert sammen i midten og ut til sidene. Dette for å få et mer vokalt massivt lydbilde, og som står i sterk kontrast til Vømmøl Spellmannslag sitt lydbilde. Mens Hans Rotmos vokalformidling kan karakteriseres som upolert og folkelig, i positiv forstand, har GRAS valgt å bruke instrumentalistenes vokalsterke ferdigheter som hovedstyrke. Bandet bruker også vokalen aktivt som underlag i bass- og gitarsoloer, samt som intro eller mellomspill. Vokalteknikker som jodling og kveing blir også brukt, samt bruk av klassisk sang i mer mektige korparti. Rent scenisk oppstilt, som et forsøk på å forsterkende publikums oppfattelse av denne «veggen av stemmer», står alle fem sangerne i GRAS side om side helt i front. GRAS bruker samme instrumentering som Vømmøl Spellmannslag, men har tatt med flere instrument, i tillegg til den tradisjonelle Vømmølbetsetningen. Mens Vømmølmusikken har et akustisk lydbilde, har GRAS både akustisk- og også et mer massivt lydbilde, som resulterer i stor dynamikk både låt for låt, og i en og samme låt. Et tydelig eksempel på nettopp dette er Hans Rotmos «Gammel-Thomas» og GRAS` versjon av samme låt.

Et massivt vokal-uttrykk, både vokale mellomspill og vokalbaserete underlag, blanding av vokalsjanger-teknikker (rock, klassisk, jodling, musikal, kveing, kauk) tungt og bevegelig bass-

spill, sjangervariasjon fra låt til låt, *fete* gitarsoloer og stor dynamikk i både volum og energi ble til sammen det som dannet GRAS` sound og GRAS sitt uttrykk.

8. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING

I denne studien har jeg gjennom en lytte-, lære- og skape-prosess blitt bedre kjent med vømmøltradisjonen og vømmølmusikken. Jeg har, med både mine forkunnskaper og med ny kunnskap om vømmøltradisjon- og musikk, dannet bandet GRAS, samt laget ny musikk som har resultert i et album. Hovedessensen av funnene i albumet «Våryr» velger jeg å kategorisere som «Musikalsk inspirasjon» og «Generell inspirasjon»:

- Musikalsk inspirasjon

Prosessens 5 faser satte i gang en ny og mer uredde prosess i meg selv. En tankeprosess som åpnet opp for å tørre å tenke utenfor den musikalske A4-boks og musikalske tillærte normer. Som musikalsk inspirasjon har jeg funnet i hovedsak fire hovedfaktorer som har forandret mitt tankesett både hva gjelder låtskriving og formidling: tekst som stemningsskapende verktøy, ordlyder som bærende element (hook, refreng) i en låt, bruk av folkemusikk og stev, samt dramatisering og prating av tekst.

- Generell inspirasjon

Vømmøltradisjonen har også åpnet opp for et mer kreativt tankesett hva gjelder det ikke-musikalske: Scenekostyme, fiktive artistnavn og bakgrunnshistorie, og scenisk dramatisering. I tillegg til dette er også bruk av forskjellige instrument og bruk av humor i tekst og som arrangementsteknikk, en direkte konsekvens av Vømmøltradisjonen.

«I dette skjæringspunktet mellom sin egen musikk og skattene i vømmøluniverset kan jentene i GRAS finne mye gull i tida som kommer» (Roger Rein, Innherred 7. mai, 2019).

Min musikalske bakgrunn i møte med vømmøltradisjonen og bandmedlemmene i GRAS, har utløst en synergieffekt jeg ikke kunne ha spådd på forhånd. GRAS ble etter albumutgivelse omtalt som «noe av det mest interessante innen ny trøndersk musikk for tiden» i Namdalsavisa (Moen, Namdalsavisa 8.5. 2019). Vi er i ferd med å etablere et vokalsterkt og, takket være vømmølinspirasjonen; et spennende sound og et konsept som vi kommer til å fortsette med å utforske. På vår releasekonsert på Krogstad Gård, Levanger (4.april, 2019) møtte flere av publikummerne opp med alt fra grønne klær, grønn ørepynt, grønn neglelakk til grønne sko. I

inspirert *vømmølånd* har vi, i en betydelig mindre skala, lyktes i å skape vårt eget lille GRAS-univers, og for oss i GRAS var dette en bekreftelse på at vi har skapt et image og et konsept som omhandler noe mer enn kun musikken vår.

«It is not I who makes use of folk music,

it is folk music that makes use of me».

- Veljo Tormis

Selv om jeg under prosessen valgte å bruke vømmølmusikk bevisst som utgangspunkt for inspirasjon og kreativitet, har jeg i ettertid innsett at det på mange måter er vømmølmusikken som har *brukt* meg. Jeg har ikke skrevet vømmølmusikk til albumet «Våryr», men i etterkant ser jeg tydelig at prosessen og min studie av vømmøltradisjonen, vømmøluniverset- og musikken har hatt stor betydning for både det musikalske og det visuelle resultatet, samt tankeprosesser før, under og etter plateutgivelse.

I min innledning skrev jeg om mitt ønske om å finne essensen i mitt «musikalske jeg». Et ønske om å finne en klar musikalsk retning som jeg kan stå for som artist og låtskriver, og som samtidig dekker spennet av min kreativitet og mine ønsker. I etterkant av min undersøkelse av «Vømmøluniversets muligheter» har jeg i alle fall funnet en arena, et band og et konsept hvor det kjennes ok å uttrykke hele mitt musikalske jeg. En erkjennelse av at det er både mulig og *lov* til å utforske flere uttrykk og måter å formidle musikk på i et og samme album – og i en og samme konsert. Dette albumet passer neppe under Spellemannsprisens sjangerkategorier, men dette albumet passer meg som musiker og låtskriver.

LITTERATURLISTE

- Berhardt, E. (2017, 3. november). Kunst og forskning – en produktiv forskjell. *Universitetsavisa*. Hentet fra: <https://www.universitetsavisa.no/incoming/2017/11/03/Kunst-og-forskning—en-produktiv-forskjell-18365474.ece>
- Farlex, T. F. D. (2013). *Inspirasjon*. Hentet 21.03.2019, fra <https://no.thefreedictionary.com/inspirasjon>
- Frayling, C. (1993/1994). Research in Art and Design. *Royal College of Art Research Papers, 1 (1)*, 1.
- Ibsen, H. (1867). *Peer Gynt*, 4. handling.
- Johansson, A. (1974). Samtale med musikere. *Profil nr 2*, s. 20.
- Lilliestam, L. (1997). Att spela på gehör. *Svensk tidskrift för musikforskning*. – Stockholm: Svenska samfundet för musikforskning, 1919-. - ISSN 0081-9816. ; 1997 (79:1), s. 69-89. http://www.musikforskning.se/stm/STM1997/STM1997_1Lilliestam.pdf
- Malterud, N. (2012). Kunstnerisk utviklingsarbeid – nødvendig og utfordrende. *Nordic Journal of Art and Research, 1(1)*. <https://doi.org/10.7577/information.v1i1.217>
- Mosnes, T. (7. mai, 1974). Vømmøls folkeliv skildret på plate. *Dagbladet*.
- Midjo, P.M. (23. april 2019). Våryre GRAS er ute med sitt første album. *Trønder-Avisa*. Hentet fra: <https://www.t-a.no/kultur/2019/04/23/Våryre-GRAS-er-ute-med-sitt-første-album-18886426.ece?rs8414261558285891633&t=1>
- Moen, R. (8. mai, 2019). Folkrockgruppa Gras besøker Kuben i Grong. *Namdalsavisa*. Hentet fra: <https://www.namdalsavisa.no/artikkel/2019/05/08/Folkrockgruppa-Gras-besøker-Kuben-i-Grong-18992666.ece>
- Nrk Trøndelag (2015). *To grøne og to raude i vømmøl*. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/trondelag/to-grone-og-to-raude-i-vommol-1.12138429> (Hentet: 4. desember 2018).
- Olsen, P., Bakke, A. og Hvidsten, S. (2009). *Norsk Rocks historie: Fra Rocke-Pelle til Hank Von Helvete*. Cappelen Damm
- Rein, R. (11. Mai, 2019). GRAS befester seg som et solid liveband. *Innherred*. Hentet fra: <https://www.innherred.no/kultur/2019/05/11/Gras-befester-seg-som-et-solid-liveband-18978153.ece?rs5495991558286320589&t=1>
- Ross, M. (1978) *The creative arts*. Heinemann Educational Books.
- Rotmo, H (1993). *Tekstforfatteren: handbok for skriving av songtekstar*. Oslo: Samlaget.
- Store Norske Leksikon. (2018). *Inspirasjon*. Hentet 21.03.2019, fra <https://snl.no/inspirere>
- Store Norske Leksikon (2018). *Progressiv*. Hentet 21.03.2019, fra <https://snl.no/progressiv>
- Tormis, W. Sitat hentet 03.03.2019 fra: <https://estonianworld.com/culture/veljo-tormis-composer-obituary/>
- Peterik, J., & Austin, D. (2010). *Songwriting for dummies*. Hoboken: Wiley Publishin, Inc.
- Vømmølfestivalens nettside: (<https://vommol.org/om-festivalen/>) hentet 7. desember 2018.
- Waits, T. Sitat hentet 21.03.2019 fra: <https://discosyconciertos.wordpress.com/2014/12/31/tom-waits-for-no-one%E2%80%8F/>
- Aarstad, Ø. (1990) *Vømmøl – folkelig humor og politisk ideologi*. Universitetet i Trondheim.

DISKOGRAFI

Bandnavn	Album	Plateselskap	Første utgivelse
Vømmøl Spellmannslag	Vømmøl'n	MAI	1974
Vømmøl Spellmannslag	Vømlingen	MAI	1975
Emmylou Harris	Pieces of the sky	Reprise	1975
Arbeidslaget hass Konrad Vømmølbakken	Varsko her!	MAI	1976
Hans Rotmo and the Valley boys	Løkka i livet	Norske Gram	1982
Vømmøl Spellmannslag	Vømmølåret	Plateselskapet AS	1984
Ola Uteligger	Herberget Sannheten	GHP	1987
Beth Hart	Leave the light on	Warner Bros	2003
Lars Winnerbäck	Söndermarken	Sonet	2003
Randi Tytingvåg	Let go	Mudi	2006
Kristin Asbjørnsen	Wayfaring stranger	EmArcy	2006
Melissa Horn	Säg ingenting till mig	Sony BMG	2009